

L. N. 7.

AD

BENIGNE AVDIENDAM

ORATIONEM
ALTERO
REFORMATIONIS LVTHERANÆ
IVBILAEIO

IN

GYMNASIO MERSEBVRGENSI

DIE III. NOVEMBRIS MDCCXVII. HORA II. POMERID,
HABENDAM

OMNES MERSEBVRGI DEAGENTES REI LITTERARIÆ

PATRONOS ATQVE FAVTORES,

QVO DECET, OBSEQVIO ET OFFICIO

INVITAT

ERDMANNVS VHSEVS, RECTOR,

MERSEBVRGI, TYPIS CHRISTIANI GOTTSCHIKII.

Magnifico S^{no}. Schachem, Juris A^{de},
C^{el}si et Canonici Merseburgeri gra,
v^{is}simo mitlit
Ell

Erras nostras Saxonicas præ multis aliis plurimis gaudere prerogatiuis qui affirmat, à vero certe, non aberrabit, & consentientes habebit singulos qui easdem regiones oculis suis lustrarunt curatius, quas prerogatiuas ut hic loci allegare omnes minus duco necessarium, ita earum puto maximam lucem illam Euangelicam, quæ post tantam per multa secula durantem caliginem, summo providente Numine B. Lutheri ope in dictis terris duobus abhinc seculis iterum prodire cepit. Nemo autem mirabitur, doctrinam illam repurgatam non statim ubique in Saxonia locorum auide, vt decuisset, fuisse receptam, cum fuerint non pauca, quæ, quo minus illud fieret, obstiterunt, inter quæ primo forte loco referendum tenacissimum Georgij illius Barbati, Saxonum Ducis, in protegensis Pontificiorum erroribus ac superstitionibus ingenium studiumque, quem eapropter Lutherus diaboli vocasse dicitur Apostolum. Interdum iste Princeps satis æquus & amicus in Lutherum prodebat animum, quem ideo & ille religionis nostræ defensor generosissimus meritis profectus est laudum præconiis, inter alia testatus, eundem principali clementia & munificentia nihil omisisse, quod ad felicissimum disputationis Anno 1519. Lipsiæ habitæ eventum facere potuisset, narrando, vt Princeps convivio exceptum se ac Eccium manu palpaverit sua. Cum etiam Episcopus Mersburgensis, Adolphus, ex Anhaltinorum Principum Familia ortus, Lipsiensis Academiae fundationis legibus Cancellarius, à dicta disputatione vehementer abhorreret, Georgius Saxo ipsum ad eam permittendam omnibus movere laboravit viribus, sub epistola ad eum directæ sinem rogans, ut se virum & ipso facto ac opere Episcopum ostenderet. Neque id potest non in ipso hoste merito comprobari, quod, vbi plerique Principes, imprimis Ecclesiastici, svaserant, vt Lutherus contra impetratum A. 1521. ab Imperatore Carolo V. saluum conductum Wormatiæ retentus in vincula cogeretur, Georgius consilium illud ignobile Imperioque & capite ejus summo plane indignum improbens aperte diceret: *Principes Germanos hanc turpitudinem, maxime in hisce primis Casaris comitiis, admissuros neuiquam esse, vt fidem datam violarent; non convenire hac cum principis Germanorum moribus, sed servari debere, quæ promissa fuerint.* Ille ipse Princeps abusus in Ecclesia reformandos esse agnoscebat, sed indignabatur, quod ab unico Monacho ex angulo, scilicet Luthero, opus illud maxime arduum susciperetur, & licet à consiliis Electoris Saxonix, agnati sui, fere semper alienus interque infigatores aut approbatores Ediçti illius Wormatiensis non postremus, in comitiis tamen Wormatiæ A. 1521. institutis de Ecclesiæ reformatione admodum fuit sollicitus, duodecim capitibus gravamina sua exhibens. Volvebat autem reformationem quandam animo ad eam forte formam, quam Erasmus aliique præscribebant, sive quod Lutherus suspicatus esse

esse fertur, vt opes cleri minueret, inde A. 1538. in comitiis Lipsiæ habitis apud Episcopos Misnensem & Mersburgensem aliosque provinciarum suarum Prælatos non dissimulavit, sed publice fastus est defectus cleri in doctrina & personis, ita ut multis locis Pastores deesse & monasteria Monachis carere quereretur, consiliumque peteret, quomodo suppleri defectus possent et quid de vacantibus monasteriis statuendum esset. Hac tamen non obstante voluntate Luthero nostro vt plurimum fuit infensissimus, & cum idem A. 1519. de gravissimis dogmatibus interque alia de Evcharistia concionatus dixisset, probari sibi aut desiderari, ut Ecclesia per Concilium aliquod universale statueret, quo in Sacramento cœnæ vtraque, quam vocant, species populo non minus ac sacerdotibus exhiberetur, Georgius sermonem illum nactus prolixas ad Electorem Saxoniarum literas sua manu exaratas dedit, omniaque argumenta conquisivit, vt eum adversus Lutherum concitaret, censens, cavendam esse ignominiam, quæ ex hoc Lutheri scripto in Electorem totamque Saxoniam fit redundatura: quæ enim de Evcharistia à Luthero statuatur, Pragam sive Bohemiam hæresin sapere, & ad hanc confirmandam vergere; cavere itaque monet Electorem, ne Lutherus ex Professore Wittenbergensi Episcopus aut Hæresiarcha Pragæ fiat. De scriptis Lutheri, imprimis contra Angliæ Regem Henricum VIII. directis, literis ad Regimentum Norimbergensē d. 6. Aug. 1521. datis, vehementer est questus poscens, ut injuriæ Cæsari illatæ punirentur, & nescio quem motum Germaniæ metuendum esse indicans, offensus à Luthero Angliæ Rege. Cum Hieronymus Emserus, Doctor Lipsiensis & Georgii Consiliarius Anno 1523. notas in Lutheri versionem Novi Testamenti ederet, posteaque ejsdem codicis versionem ipse 1527. perficeret, Georgius diploma libro præmittebat in Lutherum omnesque eum sectantes contumeliosissimum: quicquid enim non solum ex dogmatibus aut actibus ejus reprehendi posse putabat, sed & plebis rusticæ & Anabaptistarum excessus omnes ei obijciebat, maxime damna, quæ verso & publicado Novo Testamento rei Christianæ dedisset, exaggerans. Quam itaque ille Georgius Lutheri reformationem parvam improbarit, partim impeditur, ex his & aliis satis potest intelligi. Die 16. Novembris 1521. adoriebatur Johannem, Saxoniarum Ducem, sua scribens manu & conquerens, quod hoc tempore renascerentur errores, pro quibus majores (contra Bohemos) sanguinem fudissent suum: narrabat deinde gesta Wittenbergæ ab Augustiniano, quæ Electori ipsi displicissent, neque tamen ejus iustus impedita essent; S. Antonij reliquias (quas nempe cum subibus & tintinnabulis discurrentes Monachi circumferebant) cæno conspurcatas esse; Cygnæ in Sacerdotem Sacramentum ferentem lapides esse coniectos; Præpositum Kembergensem uxorem duxisse; esse, qui nullam habeant religionem & animæ immortalitatem negent, & hæc omnia ex Lutheri promanasse doctrina. Orabat itaque, vt apud Electorem fratrem efficeret, quo suspicionem illam purgaret, sive puniendo novatores, sive palam profitendo, quæ bona esse putaret, se juncturum cum agnatis consilia esse & plura indicaturum, tanto quidem diligentius, quanto omnes jam ad finem vitæ propius accederent, id quod barbæ testantur accipili. In literis d. 21. Martij 1522. ad Fridericum, Electorem Saxoniarum, datis in fine ait: *Lutherus dulce canit, sed cauda venenata ferit vt scorpio.* Cum Henricus, Dux Saxoniarum, Evangelicæ doctrinæ sese addixisset, & 1537. in ditione sua reformationem susciperet, Legatique Electoris Saxonici circa festum Pentecostes Freibergam venturi essent negotium hoc adiuturi, Georgius triduo ante d. 17. Maji ad illum Henricum, fratrem suum, scribens ei in memoriam reuocavit, quæ suo & illius nomine Cæsari promississet, quod nempe in veteri religione ad Concilium vsque perseveraturi essent: iam uereri se, ne ex consilio Electoris ageret, quæ promissioni isti minus conuenirent, & ipso essent maxime indigna. Hic Evangelicæ doctrinæ hostis acerbissimus non acquieuit in solis uerbis, sed ab iis sese conuertit ad uerba, Lutheranos quo potuit rigore persecutus. Postquam enim ex Regimine Cæsareo Norimbergæ absente Cæsare stabilito, Electore Palatino præfidente, d. 20. Januar. 1522. mandatum ad Principes publicatum fuerat, vt coererent profanatores sacræ cœnæ, communionem sub vtraque usurpantes, & Clericos vxoratos, hoc exasperans Georgius, qui eo tempore ex Principum ordine confessus aderat, condito Norimbergæ circa Idus Febr. edicto, in provincia sua carceri includi & pœnæ seruari iussit Monachos atque Presbyteros, qui Lutheri dogmata prædicarent, vt & omnes, qui sub vtraque sacra cœna vterentur. Eodem anno

men-

EX II. 2065

x 339 5020

V D 18

menſe Nouembr. emiſit mandatum de tradendis Noui Teſtamenti libri à Luthero uerſis, quos ſua pecunia à ſubditis redimebat, ſeuere puniſtis, qui retinebant. Viſitauit etiam, incitatus à Duce, Academiam Lipſienſem Epifcopus Mersburgenſis, & grauiſſimis penis denunciatis lectionem Noui Teſtamenti à Luthero editi, nec non excuſum ad conciones in vicina Electoris ditione audiendas, prohibuit. An. 1523. in Miſnia & Thuringia, qua Georgio utraque parebat, carcere, mulctis, exiliis, paulo poſt etiam capitalibus ſuppliciiis contra orthodoxos eſt ſauitum. An. 1524. eadem ſeruitia graſſabatur Georgius imprimis aduerſus Lipſienſes, ex quibus, duro licet Principis & Epifcopi Mersburgenſis ac vniuerſi Cleri iugo preſſis, multi doctrinæ Euangelicæ magno ſta- grabant deſiderio, ſed mulctis, carcere, exiliisque coerciti meliora tempora expectare cogebantur.

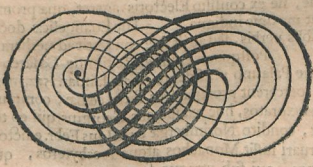
Capite tunc publice in foro Lipſienſi plexus eſt Johannes Hergotius, Bi- bliopola; Ex Academicis Magiſter quidam, Sebaſtianus Fraſchelius, inſtigante Epi- ſcopo, Lutheraniſmi cauſa captus & in exilium eiectus eſt; alii Mersburgum miſſi, in carceribus Epifcopi, dum uiuerent, habendi, nec multo poſt duo alii ex ciuibus capite ſunt truncati.

An. 1533. Georgius in ſuo propoſito uehementer perſeuerabat, & diuer- ſum à ſe ſuiſque Theologis ſentientes in ſuis prouinciis ciues non paucos mulctabat aut carcere aut exilio, qui uel cibis illicitis aut ueritis uſcebantur, uel aliena templa frequen- tabant, uel Sacramentum Chriſti iuxta inſtitutum Pontificis non ſumebant. Sacerdo- tes, quos deprehendebat, Stolpam aut Mersburgum Praſulibus mittebat ex cruciandos, quorum aliqui addiſti perpetuis ſunt uinculis, aliqui penuria & fetore carcerum perie- runt; deſuncti ibidem per liſtores aut carnicem uehiculo in loca profana traſti & in morticinis ſepulti ſunt. Nonnullis, qui exulatum ex urbibus deducebantur, manu tor- toris aut lorarii pannus non conſtitus, ſed media parte ſciſſus, uide caput exererent, de humeris ſuſpenderentur, idque ludibrii cauſa.

Hoc igitur ritu Georgius quidem impediit, quo minus mature lux Euangelica in terris Saxoniciſ plene reſplenderet, eius ta- men ortum hic & illic penitus retundere nequitiam ualuit, quæ etiam ſucceſſu tempo- ris tanta cepit incrementa, ut tandem omnem peruaſerit Saxoniam, in eaque Dei mune- re adhuc radios ſuos exerat.

Quod quia gratiſſima agnoſcendum uenit mente, præſertim ubi alterum Reformationis iſtius Jubilæum, ſauente ſummo Numine indulgenteq; Reuerendiſſimo ac Sereniſſimo Principe & Domino, Domino MAVRITIO WILHELMO, Duce Saxonix & Epifcopatuſ Mersburgenſis Adminiſtratore, Domino noſtro Clementiſſimo, prioris doctrinæ Euangelicæ longe amantiſſimo, hoc anno nobis ſolemniffime celebrare contigit, & in Gymnaſio noſtro Epifcopali cum Reformato- rum Reformationis aliquam iacere decet mentionem.

Dicam itaque nonnulla publice ego, qui hæc ſcribo, ERDMANNVS VHSEVS, Gymnaſii Mersburgenſis Reſtor. proximo die Mercurii, qui in faſtis erit tertius Nouem- bris, hora 11. pomeridiana, in auditorio Athenæi noſtri ſupremo, & de REFOR- MATORE & de REFORMATIONE IPSA. Inuitatos ergo uolo omnes ac ſin- gulos, qui cum ludo noſtro non miſius mihi bene cupiunt, ac ipſam B. Lu- theri Reformationem magni æſtimant, pollicendo iis ſeruitia & officia ſem- per paratiſſima. Publicatum Mersburgi d. XXXI. Octobris Anno poſt Chriſtum na- tum MDCCXXVII.

L. N. 7.

AD

BENIGNE AUDIENDAM

ORATIONEM

ALTERO
IONIS LVTHERANÆ
BILAEO

IN

MERSEBURGENSI

IS MDCCXVII. HORA II, POMERID.
HABENDAM

SI DEGENTES REI LITTERARIÆ

S ATQVE FAVTORES,

ET, OBSEQVIO ET OFFICIO

INVITAT

NVS VHSEVS, RECTOR,

IS CHRISTIANI GOTTSCHIKII.

*Magnifico Vno. Schaefer, Juris. Abte,
celesti et Canonico, Merseburgensi gra,
vifimo mittit*

Ell